

پارتى و دەولەتى سەربەخۆى كوردستان

مەريوان وريا قانيع

بەشى دووم

لە ستوونى هەفتەى رابردوودا باسەم لەوەکرد كە لەپازدەسالى رابردوودا نە پارتى و نە يەكيتى هېچ بناغەيەكى راستەقىنەى سياسى و كۆمەلايەتى و ئابوورى دامەزراندنى دەولەتتىكى كوردى سەربەخۆيان لەكوردستانى عىراقدا مەيسەر نەكردو. سەرەراى ئەمە هېچ پەيوەنديەكى قابىلى متمانەيان لەگەل هېچ يەككە لەولاتە ئىقلىمىيەكان و لەگەل هيزە عىراقىيەكان و لەگەل ئەمەريكيەكاندا دروستنەكردو، لەوش خراپتر ئەو پەيوەنديەى دەسەلاتى كوردى بە كۆمەلگای كوردىيەو گریدەدات پەيوەنديەى پرکيشەيەو بەدگومانى و بىباوەرى و لىكدابرانى نيوان سياسەت و خەلك بەرپۆئەيدەبات. كەچى لەگەل ئەم راستيانەدا سەرکردايەتى پارتى بەشپۆئەيەكى بەردەوام باس لەدروستکردنى دەولەتتىكى سەربەخۆ لەكوردستاندا دەكات. پرسىارى سەرەكى ئەوئەيە باشە گەر لەهېچ ئاستىدا سادەترین پىداويستىيەكانى دروستکردنى دەولەتتىكى كوردى لەئارادانەبىت، پارتى بۆچى بەو شپۆئە بەرچاو بەسیدەكات و كوردیەتییە يەككە لەباس و خواسە سياسىيە سەرەكییەكانى خۆى؟ دەكرىت سەرەتا بىر لەهۆكارىكى پۆزەتيف بکەينەوئەو گریمانى ئەوئەبکەين پارتى لەرێگای باسکردنى ئەم مەسەلەيەو دەيەوئەت ئەو حەرامبوونە سياسىيە و مېژووويەى لەسەر ئەم باسکردنە هەيە هەلبگرىت و وا لەدەولەتانى دراوسى و هيزە سياسىيەكانى عىراق بکات كە جىابوونەوئەى كوردستانيان بەلاو مەسەلەيەكى ئاسايى بىت. بەمانايەكى تر رەنگە پارتى بىهويت بلىت ئەگەرچى كورد لەمپۆدا ناتوانىت دەولەتى سەربەخۆ دابمەزىننىت، بەلام باسکردنەكەى گوئى دەولەتانى دراوسى و هيزە عىراقىيەكان و راى گشتى دونيا بەم مەسەلەيە رادەهيننىت. بىنگومان گەر بەشپۆئە بچوكى ئەم لىكدانەوئەيە راستىش بىت ئەوا هەمووى راست نىيە. چونكە پارتى زۆر لەو زياتر باسى ئەم مەسەلەيە دەكات كە مەبەستى راهاتنى گوئى دەولەتەكانى ناوچەكەبىت بە دروستبوونى دەولەتتىكى كوردى سەربەخۆ. جگە لەو هەموو باسکردنىكى ئەم مەسەلەيە پەيوەندى نيوان هەريمى كوردستان و دەولەتانى دراوسى و تەنانەت هيزە عىراقىيەكانى زەحمەتتر كردو و ئاسانى نەكردو. بۆيە ناكرىت ئەم لىكدانەوئەيە بە سەرچاوئەى ئەو گوتارە سياسىيەى پارتى بزائىن و دەبى لەپشتى ئەم باسکردنەوئە بۆ هۆكارى دىكە بگەرپىين. يەككە لەو هۆكارانە دەشپىت ئامادەگى ئەو هەستە نەتەوئەيە هەلئاوساوو بەرفرانەبىت كە ئەمپۆكە لەكوردستاندا لەئارادايە. هەموومان دەزانين لەكاتى رىفراندۆمەكە سالى ۲۰۰۵دا نزيكەى ۹۷%ى خەلكى كوردستان دەنگيان بۆ سەربەخۆيى كوردستاندا. ئەمەش مانای ئەوئەى فيكرەى سەربەخۆبوونى كوردستان لەناو خەلكدا فيكرەيەكى بەرفرانەو پارتىش بە باسکردنى ئەم مەسەلەيە دەيەوئەت لەپەيوەنديەىكى نزيكابىت لەگەل ئەو هەستە نەتەوئەيە سەربەخۆخوازەدا كە لەناو خەلكدا ئامادەيە. ئەم لىكدانەوئەيەش دەشپىت برىك لەراستى تىدابىت، بەلام زۆر لەو لاوزترە وەك هۆكارى راستەقىنەى ئەم سياسەتە تايبەتەى پارتى مامەلەيبكەين. چونكە نە پارتى و نەيەكيتى بەدرىژايى پازدەسالى رابردو گوئيان لەلانى هەرەكەمى ويست و هەست و ئارەزووى خەلك نەگرتو. لەبەرپاگردنى شەرى ناوخۆو بۆ

ئەم وتارە لە رۆژنامەى ئاوينەو وەرگىراو

گەشەى سەرەتانيانەى گەندەلى و پيادەکردنى ئەو ناعەدالەتییە گەورەییەى لە کوردستاندا ئامادەییە. بۆیە دەشتی بىر لە ھۆکارى دیکە بکەینەو وە کە زیاتر لە پراستیئەو وە نزیکن و زیاتر لە گەل لۆژیکى سیاسى ئەو ھیزانەدا بگونجین کە کۆمەلگا لییان زویرو بەدگومان و توورەن. ئەمەش مانای ئەوھى فووکردن بە ھەستى نەتەوايەتیدا بەو شیوہ رادیکالەو لە ھەلومەرجى وابەستەو لاوازی ئەمپروکەى کوردستاندا تاکتیکیکی سیاسییە بۆ خۆدزینەو وە لەباسکردنى کیشە راستەقینەکانى کۆمەلگا و سیاسەت و ھیزە سیاسییەکان. دەسەلاتداران لەباتى ئەوھى لەو کیشە گرنگانە بدوین کە کۆمەلگا رووبەر وویان بۆتەو و بەدەستیانەو و دەنالیئیت، باس لە کۆمەلک خەونى نەتەوھى دەکەن کە دەتوانن خەلک سەرقالبکەن و کیشە گەورەو گرنگەکانى ژيانى رۆژانەیان بۆ ماوہیەک لەبیربەنەو. دەسەلاتدارانى کورد کە واقیعیکی بیخەونیان بۆ بریکى گەورەى کۆمەلگای کوردی دروستکردو، ئەم نووقسانییە بەو دادەپۆشن لەئاستى ئیعلامى و ئایدیۆلۆژیدا خەونى دروستکردنى دەولەتیکی کوردی بە خەلک بەدەن. لەم ئاستەدا ئەم سیاسەتەى پارتى زیاتر وەک گەمەکردنیکی راستەوخۆ بەو ویژدانە سیاسییە بریندارە دەردەکەوئیت کە ئینسانى ئیمە ھەلگریەتى و مژدەى ھیوايەکی ناراست دەبەخشیت بۆ داپۆشینى ناھیرینیئەکانى واقیعیکی بیھیا. دواھەمین ھۆکاریک و رەنگە گرنگترین ھۆکاریک کە بکریت لەپشتى ئەم سیاسەتە تاییبەتەى پارتییەو وە پەيوەندى بەو ھاوکیشە سیاسییە ناسکەو و ھەیە کە لەنیوان پارتى و یەکیئیدا لەئارادایە. زۆر زەحمەتە بتوانین لەھىچ دیاردەيەکی سیاسى لە کوردستاندا تیبگەین گەر ئەو دیاردەيە لەسیاقى پەيوەندى نیوان ئەو دووھیزەدا جیگیرینەکەین. گەرچى لەچەند سالى رابردوودا گۆرانیکى بەرچا و بەسەر پەيوەندى نیوانى پارتى و یەکیئیدا ھاتوو و زۆر باشتر بوو و لەو پەيوەندیانەى بەر لەکەوتنى رژیئەکەى سەدام لەنیوان ئەم دوو ھیزەدا لەئارادابوو، بەلام لەقولايیدا ئەم پەيوەندییە پەيوەندی مەملانى و کئیەرکئیەکی سەر سەختى ھەمەلایەنە لەسەر دەسەلات. ئاشکرایە ھاوکیشەى دەسەلاتى نیوان پارتى و یەکیئى لەمپروکەى کوردستاندا لەقازانجى پارتیدایەو لەسى شارى گەورەى کوردستان پارتى دووانیانى لەژێردەستدایە. ھەردوو پۆستە گرنگەکەى سەرۆکی ھەریئو سەرۆکی حکومەت لەدەستى پارتیدان. سەرەپرای ئەوھى ھەولیز، کە بەتەواوى لەژێر دەسەلات و نفوزى پارتیدایە، بۆتە سەنتەرى سیاسەت و بریاردان لە کوردستاندا. بەلام ئەى لەدۆخى گەرانەنەوھى چاوەروانکراوى کەرکوکدا بۆ سەر ھەریئى کوردستان ھاوکیشەى دەسەلات لەنیوان پارتى و یەکیئیدا چى لیدیئە؟ ئەوانەى کەمەکیک سەر لەسیاسەتى کوردی دەردەکەن ئەگەرى ئەو بەدوور نازانن ئەم گەرانەوھى گۆران لەھاوکیشەى دەسەلاتى نیوان پارتى و یەکیئیدا دروستبکات، بەلام بە قازانجى یەکیئى. ئەوھى چاوەرواندە کریت ئەوھى بەشى زۆرى دانیشتوانى کەرکوک و ناوچەى گەرمیان ھەوادارى یەکیئى بن و گەرانەوھى کەرکوک مانای زیادبوونى نفوزى یەکیئى بۆتە لەو شارە گرنگو نەوتییەدا. بۆ ریکرتن لەئەگەرى ئالوگۆرپیکى لەو بابەتە پارتى ئەو گوتارە نەتەوھییە رادیکالە بەکار دەھینیت و ختوکەى ئەو ھەستە نەتەوھییە بریندارە دەدات کە لای ئینسانى کورد ئامادەییە. پارتى دەیەوئیت ئەو وینەییە بۆخۆى دروستبکات کە تاقە ھیزیکى کوردییە خەونى دامەزراندنى دەولەتى کوردی دەبینیت. ئەوھشى لەمەدا یارمەتى پارتى ئەدات ئەوھى کە تالەبانى لەبەغدايەو بەحوکمى پۆستەکەى وەک سەرۆکی عیراق توانای وەگەر خستنى ئەو گوتارە نەتەوھییەى نییە کەئەمپرو پارتى کارببیدەکات. نەک ھەر ئەمە بەلکو تالەبانى وەک سەرۆکی عیراق ناچارە ھەولبەدات سنووریک بۆ ھەلچوونە نەتەوھییەکانى ئەو گوتارە دابنیت کە بەشیکى دانەبرای گوتارى ئیعلامى پارتییە. بەمەش ئەو وینەییەى پارتى زیاتر

ئەم وتارە لە پۆژنامەى ئاویئەو وەرگیراوه

بچەسپیت که تاقە هیژە بیر لە کوردو ئایندهى کوردستان دەکاتەو. بە کورتى ئەوہى ئەمپۆکه وا لەپارتى دەکات بەو شیۆه بەردەوامە باس لەمەسەلەى دامەزاندنى دەولەتى کوردى بکات تواناو ئەگەرۆ ئیمکاناتى دروستکردنى ئەو دەولەتە لەسەر ئەرزى واقع نییە، بەلکو ئەو خالانەیه که لەسەرەوہ باسکران. لەهەفتەى داهاوویدا باسى کارگەرىى ئەم گوتارە دەکەین لەسەر ئەو پەيوەندیانەى کورد بە نەتەوہکانى دەوروپەرییەوہ گریدەدات .